

Õiguskantsler

Teie 21.09.2023 nr

Meie 26.10.2023 nr 7-4/231516/2305458

Eestikeelsele õppele üleminek

Lugupeetud []

Küsitesite, kas eestikeelsele õppele üleminek on eesti keelt mitterääkivate puuetega õpilaste huvides. Tänan Teid olulise küsimuse eest.

Puuetega lapsed ja noored on riigi erilise kaitse all ([Eesti Vabariigi põhiseaduse § 28 lg 4](#)). Puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikkel 24 näeb ette, et riik peab looma haridussüsteemi, mis tagaks puuetega inimeste vaimsete ja füüsiliste võimete väljaarendamise ja annaks neile võimaluse ühiskonnaelus osaleda. Eesti ühiskonnas on vaja osata eesti keelt. Eesti keelt mitterääkivatel puuetega lastel on õigus saada haridus, mis toetab nende eestikeelses keskkonnas hakkamasaamist ja teistega võrdset ühiskonnaelus osalemist (vt ka [puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#)).

Igäühel on õigus haridusele ([Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12 lg 1](#), [§ 28 lg 4](#) ja [§ 37 lg 1](#)). Puuetega inimeste õiguste konventsiooni kohaselt peab riik puuetega inimesi hariduse omandamisel vastavalt nende vajadustele abistama ja toetama.

Põhikooli ja gümnaasiumi õppekeel on eesti keel ([põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse \(PGS\) § 21 lg 2 ja lg 3](#)). Teistes keeltes õpetamine on olnud lubatud vaid erandina (vt analoogia alusel Riigikohtu 28.04.2014 otsust nr [3-3-1-52-13](#), p 25). Riik peab hoolitsema selle eest, et igäühel oleks võimalik oma võimetele vastavalt saada eestikeelne haridus. Selle eesmärgi täitmiseks võib riik seni kehtinud õigusakte muuta. Eestikeelsele õppele üleminek on põhiseadusega kooskõlas (vt õiguskantsleri seisukohta ülemineku põhiseaduspärasuse kohta, lisatud) ning see on ka puuetega laste ja noorte huvides, sest loob neile tulevikus hakkamasaamiseks ja parimaks eneseteostuseks paremad võimalused.

Mõistan, et olete mures selle pärast, kuidas riik, kohalikud omavalitsused, koolid ja kooli töötajad oma ülesannete täitmisega toime tulevad. Jagame Teie muret ja jälgime olukorda hoolikalt.

Uuringud näitavad, et valdav osa haridusliku erivajadusega lastest suudab õppida ka muus keeles kui oma emakeeles, kui neid õigesti toetada. Vaja on kasutada lapse arengule vastavat õpetamise meetodikat ning teha õppes suuremaid kohandusi (vt [M. Padrik ja M. Hallap. Mitmekeelne erivajadusega õpilane koolis. RITA-ränne projekt 2020, lk 10 ja 11](#)). Erivajadusega lapse keeleõpe võib olla aeglasem ja sellega tuleb arvestada.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus 01.09.2024 jõustuvad muudatused näevad ette, et õppes tuleb teha kohandusi ja ka erandeid, kui see on põhjendatud ja õpilase erivajaduse tõttu vajalik ([PGS § 18 lg 1](#); [§ 21 lg 6](#)). Seega on arvesse võetud ka nende laste ja noorte huve, kes oma puude tõttu ei ole võimelised eesti keeles õppima.

Põhikoolis algab üleminek eestikeelsele õppele järgmisel õppeaastal, üleminek on järkjärguline ja kestab 2028/2029. õppeaasta lõpuni ([PGS § 100¹⁵ lg 1](#)). Selle ajaga saavad koolid ja koolitöötajad teha ettevalmistusi, et olla üleminekuaja lõpuks valmis kõikide munitsipaal- ja riigikoolide õpilaste õpetamiseks ja toetamiseks eesti keeles. Eesti keele ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajad ja psühholoogid peavad oskama eesti keelt C1-tasemel ([Vabariigi Valitsuse 20.06.2011 määruse nr 84 „Ametniku, töötaja ning füüsilisest isikust ettevõtja eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded“ § 9 p-d 7 ja 8](#)). Eripedagoogid, kes toetavad muu emakeelega lapsi, peavad oskama eesti keelt B2-tasemel ([määruse nr 84 § 8 p 7](#)). Need nõuded ei ole muutunud ja on vajalikud, et õpilastele võimaldada eestikeelne koolikeskkond.

Koolid ja kooli pidajad on saanud üleminekuiga arvestada alates 2022. aasta lõpust (vt [põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning teiste seaduste muutmise seadus](#)). Kooli pidajad on saanud planeerida ka oma eelarvet nii, et nad oleksid valmis pakkuma lastele vajalikku tuge. Kui kool vajab õppe korraldamisel abi, siis pakub seda Haridus- ja Noorteamet (vt „[Eestikeelsele õppele üleminekuiga seotud nõustamine](#)“). Lisaks annab riik eestikeelsele õppele üleminevatele koolidele võimaluse tellida tasuta abiõpetajaid (vt Haridus- ja Teadusministeeriumi [kodulehelt](#)).

Kui kool ja kooli pidaja ei astu vajalikke samme eestikeelsele õppele üleminekuks, võivad õpilasel tekkida raskused eestikeelse hariduse omandamisel. Põhiseaduse järgi on hariduse andmine riigi järelevalve all. Seega, kui õpilase või tema vanema hinnangul on kool rikkunud õpilase õigusi, võib pöörduda Haridus- ja Teadusministeeriumi poole, kellel on õigus kontrollida, kas kooli õppetegevus vastab nõuetele ([PGS § 84 lg 1](#)). Koolitöötajate keeluskusnõuete täitmist kontrollib Keeleamet ([keeleseaduse § 30](#) ja [PGS § 88¹](#)).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Haridus- ja Teadusministeerium